

JAAN RANNAP

**SALU
JUHAN
JATA
SÕBRAD**

Pildid joonistanud Edgar Valter

Korrektuuri lugenud Priit Põhjala
Kujundanud Inga Joala

Esitrükk: Eesti Riiklik Kirjastus, 1964

© Jaan Rannap ja kirjastus Tänapäev, 2021

Illustratsioonid © Edgar Valter
Autoriõiguste pärija Külli Leppik

ISBN 978-9916-17-103-5
Trükitud Printoni trükikojas

Pioneeriülesanne

Salu Juhan istub laua taga ja täidab pioneeriülesannet. Naljakas pioneeriülesanne on Salu Juhani. Naljakas jah, aga nalja ei tee. Muret ainult, kui täpsemalt vaadata.

Salu Juhan peab kirjutama midagi iga rühmaliikme kohta. Rühmapäeviku juurde. Kaasaandeks või nii. See peab aitama päeviku lehitsejale ütelda, kes on kes. Paljas nimi ei ütle ju midagi. Vahel harva küll ütleb, aga siis ei tea, kas uskuda. Neil on rühmas niisugune lugu. Poisi nimeks on Mürgel, aga ise kuulub klassi kõige tasasemate hulka. Nüüd kutsutakse teda Vaikseks Mürgliks.

Salu Juhani pioneeriülesande mõtles välja rühmanõukogu esimees Eimar Rinda. Puha tulevaste põlvete tarbeks. Et kui näiteks pioneeriorganisatsiooni viiekümendaks aastapäevaks hakatakse maleva ajalugu uurima, siis oleks ikka midagi eest leida.

Nemad, kümnes rühm, uurisid neljakümnendaks aastapäevaks maleva ajalugu. Uurisid ja kirusid seda uurimist, sest kirjamaterjali oli väga vähe leida. Siis Eimar Rinda ütleski, et olgu tulevastel uurijatel kergem. Et nemad peavad nüüdsest peale hästi hoolsalt päevikut ja teevad rohkem ka veel.

Salu Juhani osaks langesid mõlemad. See päeviku pidamine ja „rohkem ka veel“. Nüüd istub Salu Juhan laua taga ja põrnitseb rühma nimestikku. Enne kui kaaslaste kohta midagi kirjutama hakata, peab asja hästi läbi mõtlema. Läbimõtlemata tööst ei tule tuhkagi välja.

Esimeseks nimeks on nimekirjas Aasa, Heldur Aasa. Aasa kohta ei oska Salu Juhan midagi öelda, mõtle nii palju kui tahad. Nojah, õpib hästi. Aga hästi õpib neist enamik. Mis iseloomustus see ka on. Parem juba kirjutada, et Aasa Heldur ei pea lauluviisi.

Jeremovi Looa armastab tulevikku kuulutada. Kui näiteks keegi pinnu sõrme torkab ja valu kaebab, ütleb Looa tingimata:

„Täna pole midagi! Vaata, missuguseks näpp homme läheb!“ Sihukese kombe pärast kutsutakse Looat Prohvetiks, aga seda, et pioneerid pioneerile niisuguse nime panid, ei või vist tulevastele põlvedele kirjutada.

Jõesaare Marta on oktoobrilastejuht. Temal on eriline oskus väikseid kamandada, niisugust oskust ei ole kellelgi teisel. Kui alevi lasteaias esimest korda hirsiputru tehti, ei tahtud seda seal sugugi süüa. Mannaputru sõid kõik. Kruubiputru sõid kõik. Herkuloputru sõid kõik. Ainult hirsiputru ei söönud. Ja kasvatajad ei osanud sinna midagi parata. Ainult Marta oskas. Tema ütles, et hakkame,

lapsed, mängima täidan-täidan laeva. Et kui nüüd keegi ütleb mõne niisuguse looma nime, kellel on sarved peas, siis tohib esimese lastiga laeva täita. Kaks last ütlesid kohe, et lehm, ja kolm, et kits, ja kõik kakskümmend last tõstsid selle peale lusikataie põlatud putru suhu. Sest see ei olnud enam söömine, vaid laeva lastimine. Kui sarvedega loomad läbi olid, võeti sarvedeta loomad ette. Ja kui lindude kätte järg jõudis, polnud laual enam hirsiteragi. Ja katel köögis oli samuti puhtaks kaabitud. Puha tänu Martale.

Pärast ütles lasteaia juhataja küll, et niisugune sööma õpetamine pole pedagoogiliselt õige. Ja kokk ütles, et kui iga päev hakatakse laeva täitma, siis tema ei tule toidunormidega välja. Kuid see ei tähenda midagi. Pärast võib palju öelda.

Jõesaare Marta järel on nimekirjas Kamariku August. Kamarikul on suured kõrvad. Seda Salu Juhan üles ei tähenda. Kui Kamarikul nohu on, nuuskab ta nina kahe sõrme vahel. Ütleb, et nüüd teeb ta Hmelnitski püstolit. Seda Salu Juhan kirja ei pane. Kamariku pea ei võta sugugi matemaatikat – selle peab vist ära rääkima. Palju sa ikka tulevaste põlvede eest varjad. Matemaatika mittemõistmisest on iseloomustuse jaoks muidugi kole vähe. Salu Juhan saab sellest aru ja kirub vahepeal jälle veidi oma ülesannet. Mis sa tahad ära teha! Teistel on pioneriülesanded nagu pioneriülesanded ikka: Turts vastutab spordiväljakute kordategemise eest, Vaikne Mürgel täiendab rühma herbaariumi, Tammekänd konstrueerib akvaariumi veepuhastajat, Volpertid... Salu Juhanile ei tule äkki meelde, mis on Volpertite ülesandeks. Ainult

tema peab jahtima mingisuguste päevikute ja iseloomustamistega.

Tegelikult pole säärane ülesanne Salu Juhanile sugugi vastu-meelt. Sedasi kirudes mängib ta ainult pimesikku. Alguses enda ees, pärast teiste ees kah. Salu Juhan ei tea isegi, mispärast. Tegelikult pole Salu Juhanil kirjutamistöö vastu midagi. Niisamuti nagu joonistamise vastu. Need ametid meeldivad Salu Juhanile päris parajat viisi. Salu Juhan on endamisi koguni aru pidanud, et kui õige kirjutaks aasta jooksul täis ühe lisakaustiku. Mitte koondustest ega niisugustest... üritustest, vaid nii üldse. Sellest, mis on kooliajal nendega juhtunud ja mis veel juhtub. Jääks endale mälestuseks, teistele ka. Salu Juhan on täpselt läbi mõelnud, millest võiks kirjutada ja kuidas kirjutada. Ta on isegi natukene, mõned read siit-sealt paberile pannud. Niisama oma lõbuks, ei maksa mõtelda, et muu pärast. Sellest, kuidas Kriimvärdi rühm seenemetsas surmaohtu sattus. Muudest juhtumustest ka.

Salu Juhanil on plaan, et kui ta kirjutab, siis kirjutab ta nii, nagu oleks tema ise igal pool osaline olnud. Ja ennast teeb natuke targemaks, kui ta on. Salu Juhan teab, et kõige raskem on näidata ennast niisugusena, nagu tegelikult oled. Rumalamaks teha on kergem ja targemaks teha ka kergem. Need tegemised on ühekergetused. Sellepärast tema ei katsetagi selle kõige raskemaga. Teeb ennast parem targemaks. Rumalamaks teha pole ju mõtet, kui see on targemaks tegemisega ühekergetune.

Salu Juhan raputab ennast ja peletab need mõtted minema. Praegu on tarvis pioneeriülesandega pead vaevata. Tuleb hoopis seda mõtelda, mismoodi rühma-kaaslasi iseloomustada.